

higher than the equity, due to record-breaking negative income of Ukrainian banks. Regulatory capital had a tendency to increase by 2015, but since 2015 there has been a decline, which is caused by a significant decrease in the number of banking institutions and insufficient capitalization of banks;

4) an important indicator for assessing the level of capitalization of banks is the regulatory capital adequacy ratio. Decrease of this indicator from 20,83 % in 2011 to 12,96 % at the beginning of 2017 was a consequence of the banking crisis of 2014-2015;

5) increasing the capitalization of individual banks and the banking system in general can be accomplished by: increasing the capital of banks at the expense of shareholders' funds or attraction of new investors; activating processes of consolidation of the banking system through mergers of banks; preparation of plans by banks for increasing the level of capitalization, taking into account their active operations; improving the quality of bank capital and ensuring a sufficient degree of capital coverage of the banks taking risks.

Key words: capital, capitalization, banking system, equity, regulatory capital, capital ratios.

УДК 338.43.02+338.434

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

О. О. Непочатенко, доктор економічних наук

П. К. Бечко, кандидат економічних наук

Л. В. Барабаш, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

У статті розглянуто особливості надання державної підтримки в Україні та проведено порівняння окресленої ситуації з зарубіжними країнами. Досліджено особливості механізмів реалізації проблемного питання, висвітлено реальні економічні наслідки відсутності підтримки аграріїв з боку держави. Запропоновано визначальні напрями оптимізації державної підтримки сільськогосподарських підприємств зокрема й аграрного товаровиробництва в цілому.

Ключові слова: аграрне товаровиробництво, державна підтримка, кредитування, оподаткування, державне фінансування.

Постановка проблеми. За сучасних умов розвитку національної економіки особливої актуальності набуває питання державної підтримки суб'єктів господарювання аграрної сфери. Сільськогосподарських сектор за часів незалежності України став провідним експортером продукції, однак ситуація, спровокована фінансовою кризою, негативно вплинула на вітчизняну економіку в цілому та на сільськогосподарське виробництво зокрема. Саме тому все більшої актуальності набуває питання державної підтримки даного сектору економіки.

Досвід зарубіжних країн свідчить, підтримка сільського господарства з

боку держави є не лише вкрай необхідною, а й вигідною на перспективу. Адже специфіка аграрного виробництва, зумовлена сезонністю процесу, не завжди характеризується позитивними результатами, а це становить пряму загрозу продовольчій безпеці країни. Відтак аграрний сектор є одним з визначальних і пріоритетних для кожного державного формування.

Державна підтримка сільського господарства є складним економічним механізмом, який передбачає не лише пільги під час механізмів провадження діяльності, а й податкові преференції та врегулювання кредитних відносин. Тобто охоплює всі сфери фінансово-кредитних відносин, що регулюють та значним чином впливають на діяльність сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державна підтримка та регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств є питанням пріоритету усіх держав світу. Саме тому зазначена проблема в цілому, а також її окремі аспекти спонукають до наукових пошуків як науковців, так і практиків. Так, питання аналізу та оптимізації напрямів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників розглядалися у дослідженнях В. Гмирі [4], П. Маслака [7], О. Радченко [11] та низки інших науковців. Проблемою державної підтримки сільськогосподарських підприємств зокрема та агробізнесу в цілому переймаються такі вчені, як С. Власюк [3], С. Майстро [6], О. Панухник [9]. Конкретизація ролі податкової складової у системі державної підтримки агробізнесу висвітлена у працях П. Боровика [2], О. Непочатенко [8], О. Прокопчук, Л. Тулуша [10], а аспекти кредитної підтримки розглядаються у дослідженнях С. Колотухи [5], О. Степанюк, М. Демчишина, О. Турченяка [13] та багатьох інших.

Проте, незважаючи на множинність та багатогранність досліджень, питання необхідності й оптимізації державної підтримки сільськогосподарських вимагає подальшого вивчення та окреслення актуальних напрямів реалізації на практиці.

Методика досліджень. Висвітленню означеної у дослідження проблеми сприяло використання низки загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, гіпотетико-дедуктивного – для окреслення та взаємоув'язки теоретичних положень державної підтримки сільськогосподарських підприємств; методу порівнянь – для вивчення ситуації з досліджуваного питання в Україні та світі; аналізу та синтезу – для деталізації форм державної підтримки та узагальнення визначальних критеріїв її розвитку; узагальнення – для визначення пріоритетних напрямів реалізації державної підтримки сільськогосподарських підприємств у вітчизняних умовах

Результати досліджень. Упродовж останніх років зростання національної економіки відбувається переважно за рахунок аграрного сектору, внаслідок чого виникає потреба у нарощуванні обсягів фінансування як операційної, так й інвестиційної діяльності, спрямованих на впровадження прогресивних технологій, страхування існуючих ризиків, розбудови торговельної та транспортної інфраструктури.

Аграрний сектор національної економіки суттєво впливає на соціально-економічну та демографічну ситуацію, що зумовлює розвиток сільських територій, забезпечуючи при цьому продовольчу безпеку та політичну стабільність.

Нині аграрії використовують переважно власні джерела фінансування, що ні теоретично, ні практично необґрунтовано. Проте для ефективного та безперервного функціонування виробництва аграрії повинні залучати банківські запозичення. Однак в останні роки суб'єкти господарювання аграрного виробництва значно знизили активність на кредитному ринку, оскільки є дуже обмеженими в доступі до кредитних ресурсів. І попри те, що частка самофінансування господарської діяльності аграріїв суттєва, її все ж недостатньо для забезпечення розширеного відтворення та нарощування ними обсягів виробництва аграрної продукції.

Водночас досвід країн з розвинутими ринковими відносинами свідчить, що для забезпечення розширеного відтворення аграріям слід використовувати залучені фінансові ресурси, серед яких значне місце займає державна підтримка. Зазвичай показник, що характеризує рівень державної підтримки аграріїв, обчислюється у відсотках до валового внутрішнього продукту (рис. 1).

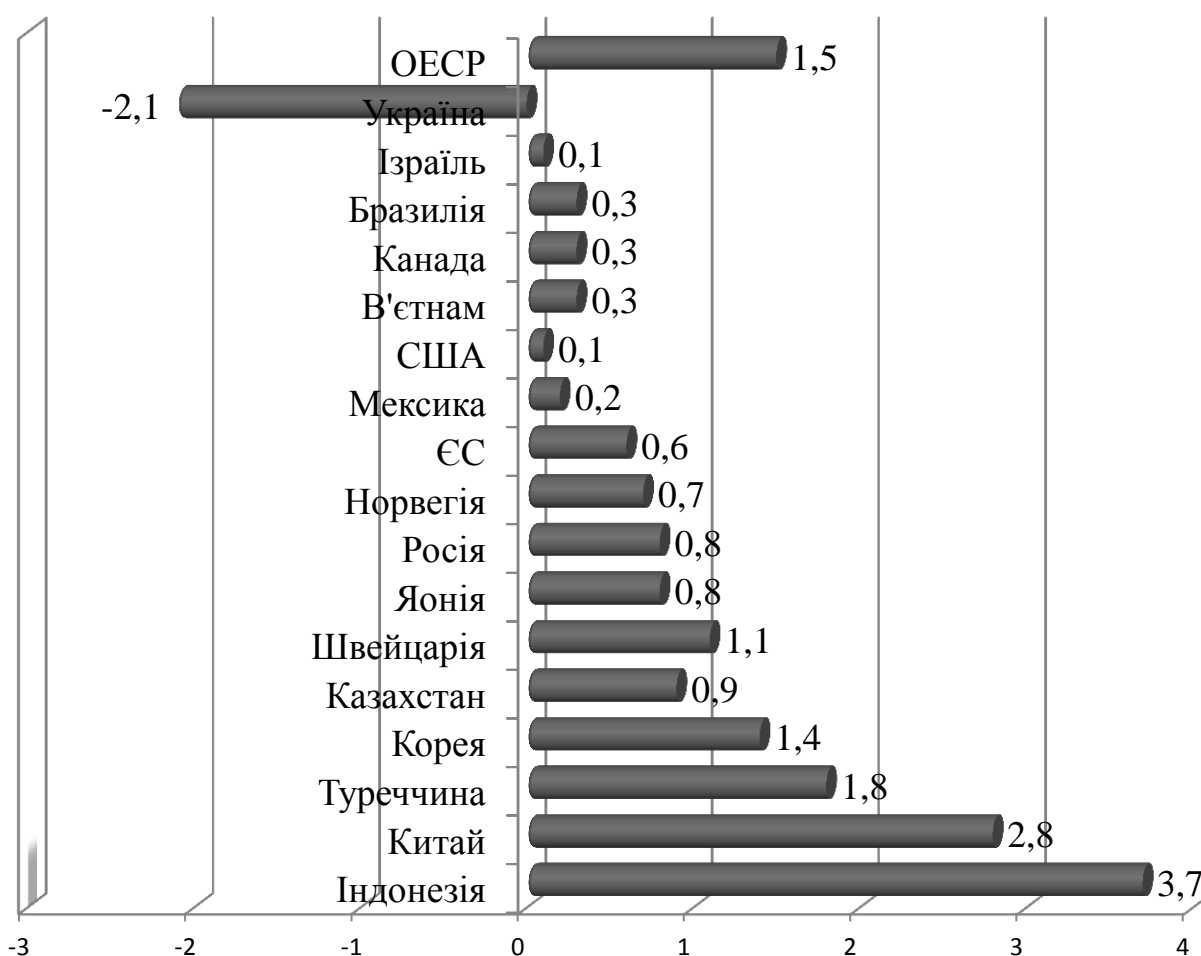

Рис. 1. Середній рівень державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції в окремих країнах у 2013–2015 рр., % від ВВП [1]

Дані, представлені на рис. 1, свідчать, що найбільшу частку державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції в структурі ВВП припадає на Індонезію – 3,7 % і Китай – 2,8 %. В той же час, сукупна державна підтримка аграрія України займає від - 2,1 до 1,5 % ВВП.

Світова Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) оприлюднила дані аналізу сільськогосподарських товаровиробників в Україні в динаміці за 2005–2015 р., обрахованих у відсотках від валових надходжень (рис. 2).

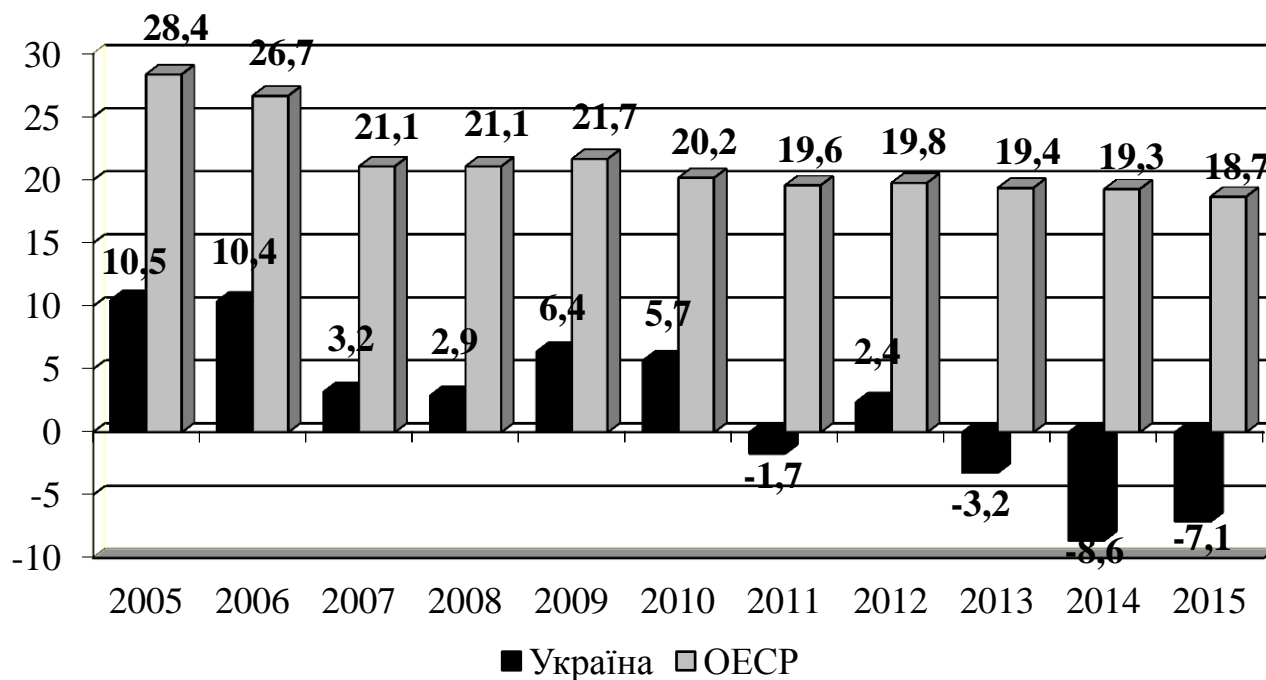

Рис. 2. Підтримка аграрних товаровиробників в Україні у 2005–2015 рр., % від валових надходжень [1]

Якщо порівнювати показники державної підтримки вітчизняних товаровиробників з іншими країнами ОЕСР, то можна побачити, що не має жодної країни з таким рівнем підтримки, як в Україні. Це дає підстави стверджувати, що в розвинутих країнах трансферти аграріям видаються за ширшим спектром напрямів, ніж в Україні.

Аграрному бізнесу притаманна низка характерних особливостей, що накладають своєрідний відбиток на механізм накопичення та використання фінансових ресурсів у цьому секторі економіки. Саме вони зумовлюють те, що, попри позитивні зрушення, економічна ситуація в сільському господарстві України залишається складною. А тому сформований нині рівень розвитку аграрної сфери, що характеризується низьким рівнем інвестиційної привабливості галузі, ризиковим характером ведення підприємницької діяльності, відміною пільгового режиму оподаткування податком на додану вартість, збільшенням бази і ставок оподаткування єдиним податком (четверта група) об'єктивно зумовлює необхідність пошуку раціонального системного підходу з боку як державних, так і місцевих органів влади щодо провадження аграрної політики, здатної пом'якшити

негативний вплив ринкового механізму та сформувати конкурентне середовище, спрямоване на створення передумов для підвищення фінансової стійкості галузі, її довгострокового економічного зростання та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Виходячи з вищезазначеного, особливої актуальності набувають питання вдосконалення форм і методів державного регулювання аграрного товаровиробництва відповідно до сучасного стану і специфіки аграрної сфери, здатних забезпечити збалансований розвиток галузі, підвищити її конкурентоспроможність та стійкість функціонування на підставі провадження заходів, адекватних ринковим умовам.

Державне регулювання сільського господарства полягає у впливі держави, за допомогою адміністративно-правових та економічних заходів, на виробництво, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства, здатних збалансовано забезпечити аграрних товаровиробників кредитно-фінансовими, матеріально-технічними, трудовими та іншими ресурсами, необхідними для розширеного відтворення. Комплексний характер системи державного регулювання сільського господарства, окрім того, що поєднує різні форми і методи, передбачає, перш за все, визначення та встановлення пріоритетних напрямів та суб'єктів такої підтримки. Наступним кроком має стати вибір форм і методів державного регулювання, серед яких основними методами є економічні, що здійснюються у прямій і непрямій формах і складаються з заходів, які безпосередньо впливають на фінансові результати господарюючих суб'єктів, та адміністративно-правові, метою яких є регулювання діяльності та її результатів у нормативно-правовому полі (рис. 3).

До прямих відносяться форми державного регулювання, що передбачають адресне фінансування галузей, територій і окремих виробників. Це, зокрема, субсидії, дотації, компенсації вартості виробництва, витрати капітального характеру тощо.

Метою непрямой форми державного регулювання є створення таких передумов, за яких суб'єкти господарювання аграрного виробництва зацікавлені в прийнятті рішень, що відповідають цілям економічної політики держави. Непряме регулювання здійснюється через такі інструменти як преференції в оподаткуванні, програмно - кредитна підтримка, державні гарантії, система лізингу, регулювання агропродовольчих ринків, підтримка страхування врожаю тощо.

Серед адміністративно-правових методів можна виокремити регулювання нормативно-правового забезпечення, земельних відносин, розвитку інформаційних систем, контролю за якістю продукції тощо.

Складність економічного регулювання як багаторівневої системи полягає у ряді протиріч між різними його учасниками. Саме вони зумовлюють численні проблеми в досягненні узгодженості процесу його функціонування, викликаючи дисбаланс розвитку економіки, а тому подолання даного явища слід покладати виключно на ринкове саморегулювання.

Рис. 3. Система державного регулювання сільського господарства

Нині першорядне значення в системі державного регулювання сільського господарства має кредитування. Аналіз і узагальнення наукових поглядів з питання удосконалення кредитування аграріїв, розширення їх доступу до кредитних ресурсів можливий за умов збалансованого поєднання всіх елементів системи економічного регулювання на підставі оптимального співвідношення державного регулювання економіки та ринкового саморегулювання, що відповідає вимогам ринку, здатного вирішувати соціальні завдання й взаємоузгоджувати інтереси держави і товаровиробників.

Посилення ринкових принципів перерозподілу фінансових ресурсів за умов значного перевищення ставок за банківські кредити сукупного рівня рентабельності сільськогосподарського виробництва та високого рівня конкуренції з боку іноземних виробників у зв'язку зі вступом в СОТ можуть призвести до погіршення фінансового стану аграріїв, внаслідок чого виникає проблема вдосконалення заходів державного регулювання аграрної галузі.

Проте слід зазначити, що останніми роками в аграрній галузі проведено низку реформ, що позитивно вплинули на фінансово - господарську діяльність сільськогосподарських суб'єктів господарювання (табл. 1).

Проведений аналіз економічної і господарської діяльності суб'єктів господарювання аграрного виробництва свідчить про поступове пожвавлення сільськогосподарського виробництва в післякризовий період 2009 р. Так, вартість продукції сільського господарства в постійних цінах 2010 р. у 2015 р., порівняно з 2012 р., зросла на 16,1 млрд грн, хоча темп росту знизився на 0,3 в.п. Знизилася і частка продукції сільського господарства у постійних цінах 2010р. у валовому внутрішньому продукті на 3,3 в.п. – з 15,3% у 2012р. до 12,0% у 2015р. Частка аграрної галузі у валовій доданій вартості в 2015 р. становила 14,2 %, тобто зросла відповідно до показника 2012 р. на 5,3 в.п.

За останні роки, зі зміною оподаткування суб'єктів аграрного виробництва, суттєво зросла сума сплачених податків суб'єктами аграрного виробництва. У 2015 р., порівняно з 2012 р., сума сплачених податків зросла в 7,9 рази або на 1213,0 млрд грн. В той же час, фінансовий результат за цей же період зріс в 1,8 рази, а рівень рентабельності на 19,6 відсоткових пункта. Частка підприємств, які отримали збиток за досліджуваний період, суттєво скоротилася: якщо в 2012 р. їх кількість складала 35,2 %, то в 2015 р. зменшилася на 8,9 відсоткових пункта або до 26,3 % загальної кількості.

1. Основні економічні показники фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання аграрної галузі України, за роками [14]

Показник	2012 р.	2013р.	2014р.	2015р.	Відхилення 2015р. до 2012р., (+, -)
Вартість продукції сільського господарства в постійних цінах в цінах 2010 р., млрд. грн	223,3	252,9	251,4	239,4	+16,1
Темп росту продукції сільського господарства в постійних цінах 2010 р. (у цінах попереднього року), %	95,5	113,3	102,2	95,2	-0,3
Частка продукції сільського господарства у постійних цінах 2010 р. у валовому внутрішньому продукті, %	15,3	16,6	15,8	12,0	-3,3
Частка сільського господарства у валовій доданій вартості, %	8,9	9,9	11,7	14,2	+5,3
Сума сплачених податків, млн грн	176,0	731,0	1353,0	1389,0	+1213,0
Фінансовий результат до оподаткування, млрд грн	27,0	15,3	21,7	103,5	+76,5
Рівень рентабельності, %	22,1	11,4	20,6	41,7	+19,6
Частка суб'єктів господарювання, які отримали збиток, %	35,2	33,9	33,7	26,3	-8,9

Бюджетом на 2017 р. передбачено, що витрати на підтримку агропромислового комплексу складуть 7,4 млрд грн, що на 5,4 млрд грн

більше, ніж у 2016 р. та на 3,8 млрд грн перевищує аналогічний показник 2015 р. [1]. Зазначені дії покликані сприяти оптимізації показників ВВП в окремих секторах АПК та спонукати до розширеного відтворення галузі.

Починаючи з 2017 р., розпочала функціонування державна програма «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі», відповідно до якої виділяються кошти в обсязі 4,0 млрд грн на підтримку аграрного сектору економіки. Також на державну підтримку галузі спрямовується 1% вартості реалізованої сільськогосподарської продукції. Таким чином, сукупний обсяг державного фінансування становитиме 5,1 млрд грн. При цьому превалюючими об'єктами фінансування є сектори, що характеризуються низькою часткою експорту: тваринництво, зокрема – виробництво молока, овочівництво, ягідництво, виноградарство.

Функціонування зазначеного механізму державної підтримки суб'єктів господарювання аграрної галузі здійснюватиметься в автоматичному режимі, на підставі поданих податкових декларацій з податку на додану вартість, де відобразатимуться фактично сплачені до бюджету суми податку.

Однак, попри зазначене вище покращення фінансового стану аграрних підприємств, їх доступ до кредитних ресурсів залишається доволі обмеженим. Це пояснюється не лише низькою ефективністю існуючих форм і методів кредитування аграрного товаровиробництва, а й недосконалою кредитною політикою в даній галузі та відсутністю спеціалізованої фінансово-кредитної структури, що займалася б виключно обслуговуванням аграріїв.

Наразі частка банківського кредитування в аграрному секторі є доволі незначною. Зокрема, середній показник короткострокового кредитування сільськогосподарських підприємств за період 2011–2015 рр. склав 11,5%. При цьому фінансування підприємств аграрного сектору на даний час здійснюється переважно за рахунок власних коштів (табл. 2). Згідно наведених у табл. 2 даних, залишки кредитів станом на кінець липня 2017 р. склали 783,0 млрд грн. З них лише 7,6% – кредити сільського, лісового та рибного господарств. При цьому 10,6% коштів або 6,3 млрд грн надано у національній валюті, а 3,9 % (2,3 млрд грн) – в іноземній.

Проведений аналіз кредитних взаємовідносин аграріїв з фінансово – кредитними інституціями дає підстави стверджувати про відсутність закредитованості господарюючих суб'єктів аграрного виробництва. В той же час, має місце низька ефективність існуючого в сільському господарстві механізму кредитування.

Пільговий механізм кредитування, основною метою якого було зменшення відсоткових ставок за кредитами для аграріїв, практично не працює. Незважаючи на це, загальна сума прострочених кредитів аграріїв до загальної суми прострочених кредитів всіх позичальників, станом на 01.08.2017 р., складає 4,7 млрд грн або 2,6 %, з яких 2,6 млрд грн або 55,6 % – заборгованість до 1 року, 2,0 млрд грн або 41,2 % – від 1 до 5 років і 0,2 млрд грн або 3,2 % – більше 5 років.

Банківська практика свідчить, що проблемна заборгованість – це заборгованість з банківських запозичень, які можуть містити (або не містити)

явних ознак проблемності (наприклад порушення термінів повернення основного боргу і відсотків, знецінення вторинного джерела погашення).

Робота з проблемними кредитами є основним напрямом зниження кредитних ризиків. Визначення проблемного кредиту з позицій НБУ передбачає наявність в останнього однієї з двох ознак: тривалого невиконання позичальником своїх зобов'язань за кредитним договором або реальної загрози такого невиконання.

2. Кредити, надані нефінансовим корпораціям за видами економічної діяльності, валют і строками погашення (станом на кінець липня 2017 р.) [14]

Вид економічної діяльності	Усього		Частка кредитів за строками надання, %			Частка кредитів, виданих кредитів у національній валюті, %	Частка кредитів, виданих в іноземній валюті, %
	млрд грн	%	до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років		
Усього	783,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Сільське, лісове та рибне господарство	59,5	7,6	5,4	9,1	10,4	10,6	3,9
Промисловість	247,8	31,6	28,4	44,4	21,0	17,0	49,5
Будівництво	43,6	5,6	4,0	3,6	11,7	6,3	4,6
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт	258,7	33,0	45,5	15,9	29,4	46,6	16,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	33,4	4,3	1,6	8,7	3,9	2,1	7,0
Інші види діяльності	140,1	17,9	15,1	18,3	23,6	17,4	18,6

Вітчизняна система управління проблемною заборгованістю існує віднедавна, а тому не встигла адаптувати закордонний досвід у даній сфері. Існуючі в наявності розробки були створені в умовах планової економіки, тож недостатньо враховують комерційний аспект кредитного процесу, що присутній нині. Це зумовлює необхідність дослідження системи управління портфелем проблемної позикової заборгованості кредитних установ, яка існує наразі у вітчизняній банківській практиці. Зростання кількості проблемних позик сприяє зниженню якості кредитного портфеля банку, виникненню додаткових витрат, мінімізації прибутку, а також може призвести до банкрутства. Тож протягом декількох останніх років у вітчизняній економіці

спостерігається негативна тенденція зростання простроченої заборгованості. Банки, які надають послуги з кредитування як юридичних, так і фізичних осіб, все частіше мають проблеми несвоєчасного погашення заборгованості або неповерненням кредитів. Динаміка простроченої заборгованості за кредитами юридичних осіб за видами економічної діяльності подана в табл. 3.

3. Прострочена заборгованість суб'єктів господарювання національної економіки (станом на 01.08.2017р.) [14]

Вид економічної діяльності	Усього		В тому числі за строками надання, %			Частка прострочених кредитів у національній валюті, %	Частка прострочених кредитів в іноземній валюті, %
	млрд грн	%	до 1 року	від 1 до 5 років	більше 5 років		
Усього	186,3	100,0	42,2	42,9	14,9	27,0	73,0
Сільське, лісове та рибне господарство	4,8	2,6	55,6	41,2	3,2	33,8	66,2
Промисловість	94,2	50,5	31,3	53,2	15,5	15,6	84,4
Будівництво	11,7	6,3	38,8	23,3	37,9	53,3	46,7
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт	45,5	24,4	68,9	26,4	4,7	49,5	50,5
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	10,5	5,6	20,3	77,4	2,3	12,6	87,4
Інші види діяльності	19,7	10,6	42,5	25,9	31,6	20,2	79,8

Дані, представлені у табл. 3, свідчать про те, що найбільшу частку в структурі простроченої заборгованості за кредитами станом на 01.08.2017 р. займає промисловість – 50,5 % від загальної суми прострочених кредитів, з яких заборгованість від 1 до 5 років становить 53,2 % або на 10,3 відсоткових пункти більше, в порівнянні із середніми показниками по всіх видах економічної діяльності.

Прострочена заборгованість суб'єктів господарювання аграрного виробництва складає 2,6 % від загальної простроченої заборгованості за кредитами, з яких 55,6 % прострочена заборгованість за кредитами до одного року.

Нарощування залишків проблемних кредитів негативно впливає на функціонування банківської системи, оскільки свідчить про неякісне управління активами та кредитним портфелем. Найбільша частка

прострочених до виданих кредитів в гривневому еквіваленті – 53,3 %, – припадає на суб'єкти господарювання будівельної галузі, а в іноземній валюті – 87,4 %, – на суб'єкти господарювання транспортної галузі, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності.

Держаним бюджетом України на 2017 р. передбачені значні суми на дотації для аграрного сектору економіки. В той же час, повна відсутність економічної політики призвела до втрати адресності цієї допомоги, що спричинило хаотичність розподілу фінансів та певною мірою стримує зростання виробництва конкурентоспроможної продукції, посилює тяжіння всієї економіки і фінансового сектора до кризи. Наразі механізм розподілу дотацій прив'язаний до загальної суми нарахованого податку на додану вартість. Внаслідок цього значні суми дотацій отримують не дрібнотоварні суб'єкти господарювання, а великі підприємства, в яких значні обсяги реалізації продукції.

Таким чином більшість дотацій отримують великі агрохолдинги, чие становище на внутрішньому і зовнішньому ринку вже багато років відрізняється завидною стабільністю, маючи в своєму розпорядженні достатньо коштів як на операційну діяльність, так і на інвестиції та на виплату дивідендів.

Висновки. Питання успішного розвитку в майбутньому аграрного сектору економіки України, що нині є одним з найбільших за експортним потенціалом, наразі залежить від розробки та впровадження ефективного механізму державної підтримки. Зарубіжні країни вже давно визначилися з тим, що підтримка сільського господарства це, перш за все, продовольча безпека країни, а по друге – значний рівень присутності на зовнішніх ринках. Саме тому підтримка даної галузі з боку держави є суттєвою та однозначною.

Нині в Україні не існує чітко вироблених механізмів надання державної підтримки аграрним товаровиробникам. Проте затягування ситуації з вирішенням даного питання лише ускладнює ситуацію, адже виробники змушені використовувати власні кошти для створення системи розширеного відтворення.

Дослідивши ситуацію, що склалася наразі з охарактеризованого питання, вважаємо, що реальний і дієвий механізм державної підтримки аграрного товаровиробництва повинен охоплювати три сфери: оподаткування, кредитування та фінансування. За допомогою впровадження пільгових режимів оподаткування сільськогосподарські підприємства всіх розмірів і форм власності зможуть заощадити кошти, необхідні для формування належного обсягу оборотних активів і провадження операційної діяльності, чому також, безсумнівно, сприятиме використання пільгових кредитів, а цільове державне фінансування допоможе у відродженні та розвитку аграрних галузей, що наразі переживають занепад.

Зрештою, адекватна та цілеспрямована державна підтримка не лише сприятиме відродженню усіх галузей аграрного сектору економіки, а й позитивно позначиться на продовольчій безпеці країни та добробуті населення.

Література

1. Аграрії отримуватимуть 1% підтримки від випуску своєї продукції [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://agropolit.com/news/3221-agrariyi-otrimuvatimut-1-pidtrimki-vid-vipusku-svoyeyi-produktsiyi>
2. Боровик П.М., Сліпченко В.В., Броварна С.М. Непряма податкова підтримка агробізнесу в Україні в умовах євроінтеграції. Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наукове видання 2016. Вип. 11. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-11-2016/19-vipusk-11-cherven-2016-r/2185-borovik-p-m-slipchenko-v-v-brovarna-s-m-nepryama-podatкова-pidtrimka-agrobiznesu-v-ukrajini-v-umovakh-evrointegratsiji.pdf>.
3. Власюк С.А. Державна підтримка як основа ефективного розвитку сільськогосподарських товаровиробників України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2015. Вип. 222. С. 46–52.
4. Гмиря В.П. Державна підтримка фінансування аграрного виробництва України. *Фінансовий простір*. 2016. № 3.(23). С. 101–106
5. Колотуха С.М., Мулько Л.Б. Сучасні елементи фінансово-кредитного механізму аграрної галузі. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «*Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин*» 14–15 травня 2015 р. Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. С.69–74
6. Майстро С.В. Сутність та напрями державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах. Державне управління: теорія та практика. 2006. № 1. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2006-1/txts/GALUZEVE/06msvrzk.pdf>
7. Маслак П. В. Критерії ефективності державного регулювання агропродовольчого сектора економіки. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2011. № 2 (2). С. 73–82
8. Непочатенко О.О., Боровик П.М., Лелека В.І. Проблеми пільгового режиму прямого оподаткування агробізнесу в Україні. *Облік і фінанси*. 2015. № 4. С. 113-117.
9. Панухник О.В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 1. С. 5–10.
10. Прокопчук О.Т., Тулуш Л.Д. Спеціальні режими справляння ПДВ як форма фінансового стимулювання розвитку сільського господарства України. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки»*. 2011. № 4 [7]. С. 294–298.
11. Прокопчук О.Т., Тулуш Л.Д. Функціонування податку на додану вартість у сфері агропромислового виробництва : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2011. 280 с.
12. Радченко О. Державна підтримка сільського господарства України в період системних реформ. *Економічний дискурс*. 2016. Вип. 2. С. 47-53.
13. Степанюк О.І., Демчишин М.Я., Турченок О.В. Кредитування сільського господарства України: аналіз динаміки. *Науковий вісник*

Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія : Економічні науки. 2016. Т. 18, № 2. С. 155–159.

14. Україна у цифрах 2016: Статистичний збірник. За ред. І.Є Вернера. К., 2017. 240с.

References

1. *Agrarians will receive 1% support from the production of their products.* [The Internet]. Access: <https://agropolit.com/news/3221-agrariyi-otrimuvatimut-1-pidtrimki-vid-vipusku-svoyeyi-produktsiyi>.

2. Borovyk, P.M., Slipchenko, V.V., Brovarna, S.M. 2016. *Indirect tax support for the agricultural business in Ukraine in the context of European integration.* [The Internet]. Global and national problems of the economy: electronic scientific publication. Access: <http://global-national.in.ua/issue-11-2016/19-vipusk-11-cherven-2016-r/2185-borovik-p-m-slipchenko-v-v-brovarna-s-m-nepryama-podatкова-pidtrimka-agrobiznesu-v-ukrajini-v-umovakh-evrointegratsiji.pdf>.

3. Vlasiuk, S.A. 2015. State support as the basis of effective development of agricultural commodity producers in Ukraine. In: *Scientific Bulletin of National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. Series: Economics, Agrarian Management, Business*, 222: 46-52.

4. Gmyria, V.P. 2016. State support of financing of agrarian production in Ukraine. *Financial space*, 3(23): 101-106.

5. Kolotukha, S.M., Mulko, L.B. 2015. Modern elements of the financial and credit mechanism of the agrarian sector. In: *Aspects of stable development of economy under the conditions of market relations. Materials of the IX International Scientific and Practical Conference.* Uman: PPC “Vizavi”, 69-74.

6. Maistro, S.V. 2006. *Essence and directions of the state regulation of the agrarian market in foreign countries.* [The Internet]. Public Administration: Theory and Practice. Access: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2006-1/txts/GALUZEVE/06msvrzk.pdf>.

7. Maslak, P.V. 2011. Criteria for the effectiveness of the state regulation of the agro-food sector of the economy. In: *Bulletin of Zhytomyr National Agroecological University*, 2(2): 73-82.

8. Nepochatenko, O.O., Borovyk, P.M., Leleka, V.I. 2015. Problems of the preferential regime of direct taxation of the agricultural business in Ukraine. *Accounting and finances*, 4: 113-117.

9. Panukhnyk, O.V. 2017. Areas and ways of transformation of state support of entities of the agrarian sphere in Ukraine. *Actual problems of innovative economy*, 1: 5–10.

10. Prokopchuk, O.T., Tulush, L.D. 2011. Special regimes for VAT charging as a form of financial incentives for agricultural development in Ukraine. *All-Ukrainian Scientific and Production Magazine “Sustainable Development of the Economy”*, 4(7): 294–298.

11. Prokopchuk, O.T., Tulush, L.D. Functioning of the value-added tax in the

field of agro-industrial production: monograph // К. : NSC IAE, 2011. 280 p.

12. Radchenko, O. 2016. State support of the Ukrainian agriculture during the period of systemic reforms. *Economic discourse*, 2: 47-53.

13. Stepaniuk, O.I., Demchyshyn, M.Y., Turcheniak, O.V. 2016. Lending to agriculture in Ukraine: analysis of dynamics. In: *Scientific Bulletin of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology named after S.Z. Gzhytsky. Series: Economic Sciences*, 18(2): 155-159.

14. Verner, I.Y. 2017. *Ukraine in figures 2016: Statistical collection*. Kyiv.

Одержано 12. 09. 2017

Аннотация

Непочатенко Е.А., Бечко П.К., Барабаш Л.В.

Пути оптимизации государственной поддержки аграрных товаропроизводителей

Значение аграрного сектора экономики для государства в современных условиях всесторонне возрастает. Объясняется это тем, что сельскохозяйственное производство является не только основой продовольственной безопасности страны, но и существенным источником благополучия населения, а также политической стабильности. Именно поэтому, учитывая вышеперечисленные преимущества, государственная поддержка аграрного сектора экономики является сверхважной на данном этапе развития Украины.

Вопрос государственной поддержки сельского хозяйства и товаропроизводства возник не случайно. Зарубежные страны уделяют значительное внимание поддержке сельскохозяйственных производителей. В частности, в 2013–2015 гг. средний уровень такой поддержки в странах ОЭСР зафиксирован на уровне 1,5% от ВВП, в Китае – 2,8%, в Индонезии – 3,7%. В Украине же данный показатель составил -2,1%. Аналогичными являются и более долгосрочные тенденции: с 2005г. по 2015г. поддержка аграрных товаропроизводителей в странах ОЭСР снизилась с 28,4% валовых поступлений до 18,7%, а в Украине – с 10,5% до -7,1%. Таким образом наблюдаем критические показатели. Которые ни в коем случае не способствуют развитию национального сельскохозяйственного товаропроизводителя.

Вследствие упомянутой ситуации, в 2012–2015 гг. наблюдается сокращение темпа роста продукции сельского хозяйства в постоянных ценах 2010г. на 0,3%, а также доли упомянутой продукции в ВВП на 3,3%.

Государственная поддержка является составляющей механизма государственного регулирования, который может осуществляться с помощью как экономических, так и административно-правовых методов. Экономические методы реализуются как в прямой, так и в непрямой форме, а среди средств реализации – бюджетное финансирование, повышение доступности кредитов, усовершенствование системы налогообложения и пошлинно-тарифной политики, страхование рисков.

И именно эти финансовые сферы должны стать приоритетными при усовершенствовании механизма государственной поддержки аграрных товаропроизводителей в Украине на современном этапе. Ведь с помощью внедрения льготных режимов налогообложения и упрощенных механизмов кредитования сельскохозяйственные предприятия всех размеров и форм собственности смогут сберечь необходимые для расширенного воспроизведения и активной операционной деятельности средства, а целевая бюджетная поддержка будет способствовать возрождению и развитию аграрных отраслей, которые ныне переживают упадок.

Ключевые слова: аграрное товаропроизводство, государственная поддержка, кредитование, налогообложение, государственное финансирование

Annotation

Nepochatenko, Y.A., Bechko, P.K., Barabash, L.V.

Ways to optimize the state support of agricultural commodity producers

The importance of the agrarian sector of the economy for the state in modern conditions is comprehensively increasing. This is explained by the fact that the agricultural production is not only the basis of the country's food security but also a significant source of welfare of the population, as well as the political stability. That is why, taking into account the above advantages, the state support of the agrarian sector of the economy is very important at this stage of the Ukrainian development.

The issue of the state support for agriculture and commodity production was not accidental. Foreign countries pay a special attention to the support of agricultural producers. In particular, in 2013-2015, the average level of such support in OECD countries is fixed at 1.5% of GDP, in China – 2.8% and in Indonesia – 3.7%. In Ukraine, this indicator was 2.1%. Longer-term trends are similar: in 2005-2015, support to agricultural producers in OECD countries decreased from 28.4% of gross revenues to 18.7% and in Ukraine it is from 10.5% to 7.1%. Thus, we observe critical exponents which in no way contribute to the development of a national agricultural commodity producer.

Due to the mentioned situation, in 2012-2015, there is a reduction in the growth rate of agricultural products in constant prices in 2010 by 0.3%, as well as the share of these products in GDP by 3.3%.

State support is part of the mechanism of state regulation which can be implemented through both economic and administrative legal methods. Economic methods are implemented both directly and indirectly and among the means of implementation there are budgetary financing, increasing the availability of credit, improving the taxation system and tariff policy, risk insurance.

It is these financial spheres that should become a priority when improving the mechanism of state support for agrarian commodity producers in Ukraine at the present stage. Indeed, through the introduction of preferential taxation regimes and simplified credit mechanisms, agricultural enterprises of all sizes and forms of ownership will be able to save the means necessary for enhanced reproduction and active operations and targeted budgetary support will contribute to the revival and development of agrarian industries which are now in decline.

***Keywords:** agrarian commodity production, state support, crediting, taxation, public financing.*

УДК 631.893:631.874.2

РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ТА ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ

П. К. Бечко, кандидат економічних наук

С. М. Колотуха, кандидат економічних наук

В. П. Бечко, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

Розглядаються проблеми розвитку земельних відносин сільськогосподарських товаровиробників у нових умовах господарювання. Вносяться пропозиції щодо запровадження іпотечного кредитування в аграрній галузі в контексті сучасних умов.

***Ключові слова:** земельні відносини, фінансово-кредитне забезпечення, кредитний механізм, земельні ресурси, земельна реформа, земельна іпотека.*